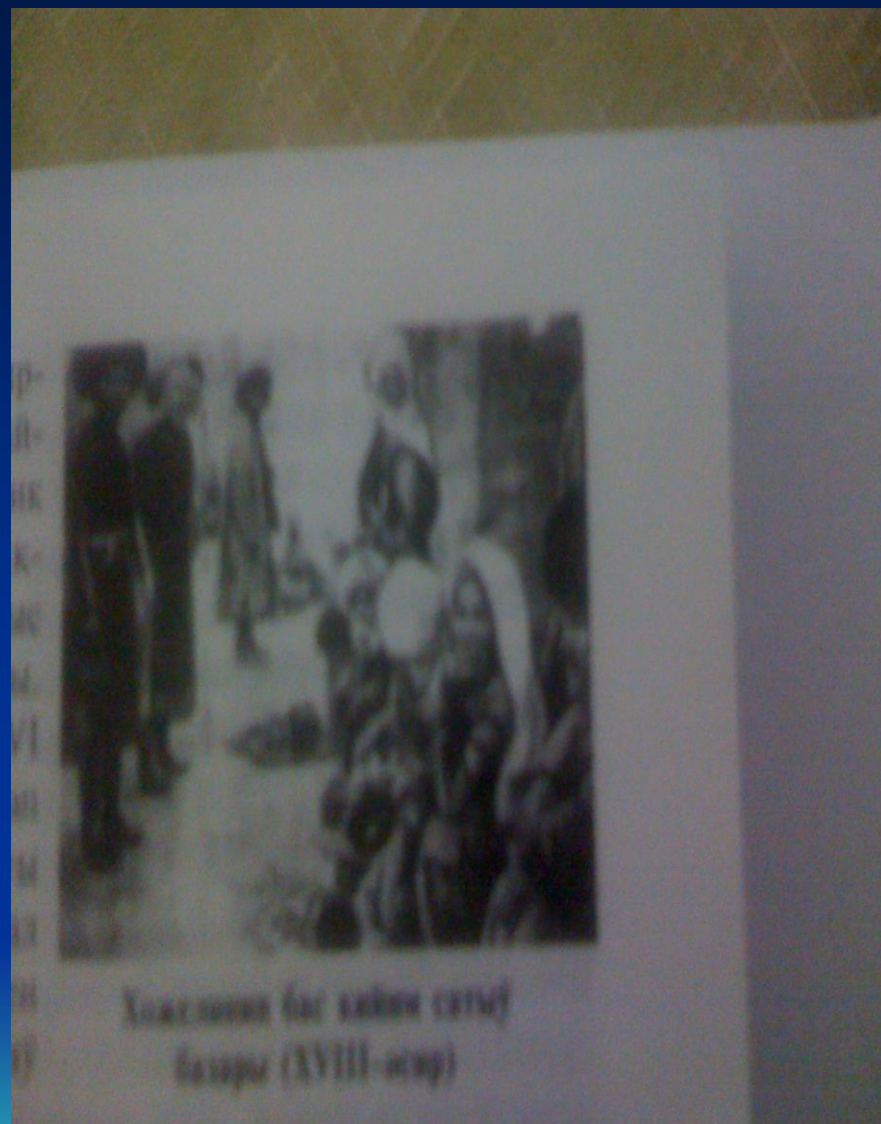

Xo'jeli qalasi

1. Xo'jeli qalasinin' kelip shig'iw tariyxi
2. Mizdaxqan qalasi
3. Mazlumxansuliw maqbarasi
4. Shamun Nabi maqbarasi
5. A. Vamberi Xo'jeli qalasi haqqinda

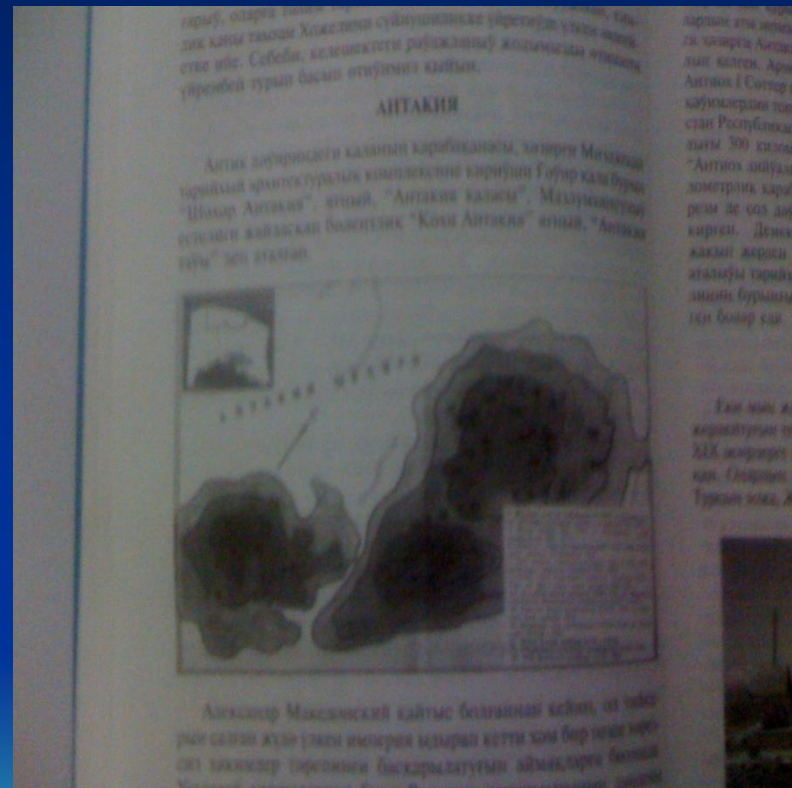

- *Xo'jeli qalasi Orayliq Aziyada en' eski qalalardin' biri. Ilimiy derekler boyinsha onin' jasi 2400 jildi quraydi. Qaladan tastan islengen qurallardin' tabiliwi Xo'jeli aymag'inda xaliqtin' b.e.sh. IV-III a'sirlerden beri xaliq jasag'anlig'in ko'rsetedi*

Antakiya

- Ga'wir qala burin shaxar Antakiya yagh'iniy Antakiya qalasi Mazlumxansuliw esteligi jaylasqan. "Ba'letlik Koxi Antakiya" yag'iniy, "Antakiya tawi" dep atalg'an.*

Mizdaxqan qalasi

- Xo'jeli Orta a'sirler tariyxinda Mizdaxqan degen atama mrn rn belgili bolip eski qalanin' qalდიqlari ha'zirgi Xo'jelinin' qublasinda jaylasqan. Jergilikli xaliq olardi Ga'wir qalasi, Antakiya qalasi, Shamunnin' qalasi, Mazlumxansuliwdin'qalasi dep atag'an. Bul qalanin' ma'deniy qatlamlari b.e.sh. IV-XIII a'sirler basina shekem jasag'anin ko'rsetedi.*

- *Mizdaxqan qorg'ani ishinde qala turg'inlari menen qala ha'kiminin' jaylari ha'm sarayi bar. 985-jil Mizdaxqan qalasinda arab geografi Al-Makdisidin' aytiwi boyinsh 12 000 qorg'anlar orayi bolg'an dep atap o'tedi. Mizdaxqan o'zinin' u'lkenligi jag'inan Qiyat (Beruniy) ha'm Gurganj (Go'ne U'rgenish) qalarinan keyinXarezm ma'mleketindegi u'shinshi qala bolg'an.*

Mizdaxqan qalasi

МИЗДАХҚАН КОМПЛЕКСИ

Еки мин жылдан асдам уақыттан берли Хожелинчилердин ози жерлейтуган теберик орны — Махлумхансулы тобелигинде XVII - XIX асирлерге тийисли көплеген махбаралар хэм саканалар жайлас-кин. Олардын катарына Шамун Набийдин баласынын махбарасы, Турсын жока, Жети батыр, Ша Суйин ийван, Галя ийван хэм Гоксен

Миздахқан комплекси

Shamun Nabiy

- *Mizdaxqan qoyimshilig'inda musulmanlar ta'repinen ayriqsha hu'rmet ko'rsetilip qa'sterlenetug'in esteliklerdin' biri Shamun Nabiy mazari bolip tabiladi. Ol Yu. V. Knorozov ta'repinen ilimiy jaqtan analizlenip, tallap qarap shig'ilg'an. Mazardin' uzunlig'l 25 metr 31 sm, eni 1 metr, biyikligi 1,07 sm ensiz qurilis.*

*Shamun Nabiy maqbarasin izertlegen ilimiy
tariyxshilar X.A. Esbergenov “Dala jaziwleri”,
V.V. Bortold Shamun Nabiy mazar haqqindag’i en’
da’slepki mag’liwmatlar XIX a’sirdin’ baslarina
tuwra keledi degen juwmaqqa keldi.
1867-jil mazar haqqinda A.L. Kun jazadi. Mazardin’
qurilisin XIX a’sirdin’ birinshi yarimina kirgiziw
mu’mkin. YU.V.Knorozov mazardin’ qurilisin XVII
a’sirdin’ aqiri XVIII a’sirdin’ basi menen sa’nelew
mu’mkin dep juwmaq shig’aradi.*

Шамун Набий мақбараси XIII–XIV, XIX аа.
(қўлдан Арабча сўради)

Shamun Nabi maqbarasi (XIII-XIV) a'.a'

Mazlumxansuliw

- *Mizdaxqan qoriq mu'zey aymag'ında ornalasqan bul estelik jergilikli xaliq arasinda “qiz u'yi”, “suwpi qizdin' u'yi” mavzeley yaki saray degen atlar menen ken'nen belgili.*
- *Uliwma maydani 30x30 metr bolg'an. Rawayatlarda aytiliwinsha Mazlumxansuliw atli qizg'a Abutalib degen usta jigit ashiq bolg'an.*
- *Usta jigit su'yiklisine arnap jer astinan saray qurip bergen.*

Mazlumxansuliw maxbarasinin' ishki ko'rinisi (XII-XIV a'.a')

- *1928-1929-jillari bul estelikti izertlew jumislarin professor A.Yu. Yakubovskiydin' izertlewler na'tiyjesinde 28 ren'de parsi tilinde jazilg'an filosofiyaliq ta'rip ga'zzel qatarlari bolg'an. Shig'istaniwshi alim A.A. Nekrasov ta'repinen oqilip og'an tu'sinik berilgen.*
- *O'mir go'zzal, biraq onin' man'gi emesligi ayanshli. Qayg'l ha'sret shadliqta dostin'da jaqinin'da qalmaydi. Heshkim o'lim saatinin' tirnag'inan azat bolmaydi, joq boladi.*

(Mazlumxansuliy qa'birine oyip jazilg'an so'zler)

Мавзусансунай ханларасы XII—XIV он.
(Сейханлы Арслан султан)

Jomart Qassap

- *Xo'jeli qalsinin' ku'n batis ta'repinde 5 km uzaqliqta jaylasqan Mizdaxqan qoyimshilig'inda Jomart qassap du'mbeshigi jaylasqan. Ra'wayatlarda aytiliwinsha ol erte asharsiliq zamanlarinda jasag'an karamatli adam bolg'an.*

дүмбешиктин астында Маалумхансулуу мавзолейинен де сулуу
етип салынган Жомарт қасасын мавзолейи бар, деген гап бар.

Жомарт қасасы дүмбешиги

Этнографиялық мағлұматтарға қарағанда өткен ғасырлар
мамы ықпалдан жетікді ұшыраған шаруалар қалған малдарын айда-
уға дүмбешикті үш мәрте айлауып шыратайтуғын болған.
Кейінгі Ұақыттары қар қыялы қасалықтарға шатылан
адамдардың дүмбешикке кезіп түсетін, перзент көрмей жүрген
келіншектердің дүмбешиктен дұмалауы. Олардың қонысизін
перзенті болып алып жүрген келіншектер, бірағы өздерінің
тотықсымдардың. "Жомарт қасасы дүмбешигіне үш жүз
көтін, үш дүмбешиктен үш мәрте айнасаң, кейін оған қасың
жыйнақал Шамуи Нобейли үш мәрте айнасаң перзенті
боласан", деп игендіршіп келгеніңізі молым. Ал, сейірі
ақтарының түтін балалары иетісі перзентіктен, алар да үш
дүмбешикке кезіп, сыбыттың, айырмалықтарын жергілікті
салық айтады Олардың сейірілері Жомарт қасасы дүмбешигіне
жыйнақал жеткіз берге, Гене Үргеніштегі "қырық молым"
дүмбешикіне де айнасаң, сыбыттың болмақ.

Жомарт қасасы дүмбешигіне ғайықталып жатсаң? Ол қасасы көп

археология
атадан ор
Экспедиция
археолог-о
Өзбекстан
институты
бөлімінің
істерідеу
археолог
басында
төбешік
сөлген а
атқарған
дерінін
сүйектер
мүмкін
жорықта
III-ас
аймағы
дәллі те
Кустан
үстінен
ғиып
итимал

IX

жерде
итін ж
дүмбеш
салың
қойы
да тек
балы
халы
балы
Х
жаты
саты

Jomart qassap du'mbeshigi (XII-XIV) a'.a'.

Etnograf ilimpaz YU.V. Knorozovtin' aytiwinsha usi du'mbeshik haqqindag'l diniy isenimlrdin' ha'm da'stu'rlerdin' tiykarinda a'yyemgi zorostrizmnin' (karamatli) apsanalardag'i birinshi adam ata Gayomart boliwi itimal degen pikirdi alg'a su'redi. Jomart atamasin S.P. Tolstov bul pikirdi qollap Gav-mard (gav-o'giz, mard-adam) yag'iniy Kayumars penen baylanisli boliwi mu'mkinligin aytadi. S.K. Karaevtin' aniqlawinsha "Gavmard" atamasi eski parsi tilinen tu'rkiy tillerge Jomart formasinda bunnan 900 jildan aslamraq waqit burin (saqiy) degen ma'nide o'tken.

Qiriq shopan

- *Qiriq shopan mavzeley yamasa ka'lender xana Qaraqalpaqstan arxeologlar ta'repinen 1987-jili qazip izertlengen. Onin' maydani 15,2x12 metr, diyaldin' qalin'lig'1 1 metr. Diywal qam ha'm pisken gerbishlerden o'rilgen. Ilimpaz*
- *G.P. Snesevaevtin' aytiwi boyinsha imarat da'rwishler, qa'lenderler ha'm g'arip-kambag'allardin' siyiniw orni bolg'an.*

ол кетеди. Демек
ылай толтырамы
илердин бирини
а 230 жылда
бөлегине туура
билдириу амаз
азып калдыры
н аткарылган

Қырық шопан мавзолейі

майдан көлемі 15,2x12 метрден, дйуалының қалыңдығы 1 метр. Дйуал ініскен дәм қам тербиілерден өрілген. Мавзолейге кірер есік енісімен 1,47 метр. Хазіргі күнде «Қырық шопан» мавзолейі бір ханадан ыбарат (5,12x5,12 м). Қасында ашықпен ханалар жайласқан болып, ол бөлмелер «шілдехан» қызметін атқарған. Пайдаланылған керамикалық материалдар XIII-XIV ғасырларға тыйыста. Исламда Г.П.Сығаректың айтуы бойынша мақарат дәруендерінен сыйынып орны болған.

Qırıq shopan mavzeleyi (XIII-XIV) a'.a'.

Xojalar haqqida

- *Usi waqitqa shekem “xojalar shejiresi” awizsha tarqap kelgen. “Xojalar” o’zlerin Muhammed Payg’ambardin’ awladi dep esaplap kelgen. O’zlerin “aq su’yekpiz”, “payg’ambardin” urpag’imiz dep esaplag’an. Xojalar shejiresin Shoqan Walixanov izertlegen. XVIII-XIX a’sirlerde xojalar arasinan Madeli ha’m Mayli siyaqli shayirlar shiqqan.*

- *Xo'jeli qalasinda XIX a'sirdin' 70-jillarinda 300 aslam du'kan, o'nermentler ustaxanasi, 5 meshit, 5 mektep, 1 medrese, ulken karwan saray jaylasqan. A.Kunnin' aytiwi boyinsha Xiywa xani ta'repinen saliq kespe to'legen. Onin' mug'dari 2000 tilla dep elgilengen.*

- Vengriya ilimpazi Armen Vamberi XIX a'sirde Orta Aziyag'a qilg'an sayaxatinda Xo'jeli qalasi haqqinda aytip o'tken. Bul burin xoja eli dep atalip xojalardin' eli yag'iniy payg'ambarlar awladi degen ma'nisti an'latqan. Xalqi ju'da' tig'iz jaylasqan. Xaliqtin' basim ko'pshiligi xojalar bolg'an. O'zlerin "payg'ambar awladimiz" deydi eken. A.Vamberi (Очерки Средней Азии.)

